

ЛЕКЦІЯ 2.

БЛОК 2.

ЧАСТИНА 4

Законодавче наближення і пряма дія Угоди про асоціацію

Зобов'язання України з наближення законодавства зазвичай чітко передбачає законодавчий акт ЄС, до якого повинне бути наближене українське законодавство. В Угоді вказано більше 400 таких актів ЄС у понад 30 різноманітних сферах.

Україна виконує зобов'язання з правового наближення, коли приймає закони та підзаконні акти, що вносять зміни в існуюче законодавство або створюють нове українське законодавство. Цей процес називають законодавчим наближенням (legislative approximation).

Проте, в небагатьох випадках Україна та ЄС використали іншу модель запровадження в Україні європейських регуляторних практик. Йдеться про ситуації, коли тексти конкретних директив і регламентів ЄС стали текстом самої Угоди про асоціацію.

Наприклад, в тексті Угоди ви не знайдете жодної згадки Директиви ЄС про правовий захист комп'ютерних програм. Проте насправді основна частина її тексту майже дослівно відтворена в статтях 180-184 Угоди про асоціації.

Директива 2009/24/ЄС про правовий захист комп'ютерних програм		Угода про асоціацію Розділ IV – Глава 9 «Інтелектуальна власність»
Стаття 1	→	Стаття 180
Стаття 2	→	Стаття 181
Стаття 4	→	Стаття 182
Стаття 5	→	Стаття 183
Стаття 6	→	Стаття 184

Отже, за загальним правилом наближення законодавства здійснюється через прийняття нових законів Верховною Радою України, або через прийняття підзаконних актів Урядом, які змінюють чинне українське законодавство або ж ухвалюють нові норми. Відповідно, ключова роль у наближенні законодавства належить Верховній Раді, яка приймає закони та формує Кабінет Міністрів.

Пряма дія Угоди про асоціацію

Українські суди можуть застосовувати положення Угоди про асоціацію безпосередньо, як норми міжнародного договору. Йдеться про ті випадки, коли конкретна норма Угоди про асоціацію має так звану «пряму дію» (анг. – direct effect). Тобто коли ця норма містить ясно сформульоване чітке зобов'язання, реалізація якого не залежить від вжиття будь-яких спеціальних заходів з боку українських органів влади, тобто є безумовною.

Пункт 14 Постанови Пленуму Вищого спеціалізованого суду України з розгляду цивільних і кримінальних справ від 19.12.2014 № 13 «Про застосування судами міжнародних договорів України при здійсненні правосуддя»

«14. Суди при здійсненні правосуддя можуть застосовувати норми міжнародних договорів безпосередньо як частину законодавства України, якщо вжиття відповідних заходів належить до компетенції суду або якщо вони сформульовані в міжнародному договорі як норми прямої дії».

Відповідно, якщо чинне українське законодавство суперечить положенню Угоди про асоціацію, що має пряму дію, зацікавлена особа може звернутися до українського суду з позовом про незаконність дій органів державної влади України, які застосовують закон, що суперечить Угоді про асоціацію.

Практичні наслідки наближення законодавства

Можна виокремити дві моделі, за якими сформовано положення Угоди про асоціацію про наближення законодавства.

Перша модель концентрується на зобов'язанні України здійснити законодавче наближення і в окремих випадках встановлює конкретні механізми його забезпечення Україною.

Модель ґрунтується на ідеї, що якщо Україна запровадить у себе регуляторне середовище за взірцями ЄС, воно буде сприятливим для розвитку підприємницької діяльності та зрозумілим для закордонних інвесторів, особливо з ЄС. Відповідно, завдяки наближенню законодавства можна очікувати приходу нових іноземних інвестицій до України і збільшення обсягів торгівлі між Україною та країнами ЄС.

НАБЛИЖЕННЯ ЗАКОНОДАВСТВА

(запровадження регуляторного середовища за взірцями ЄС)

**Прихід
іноземних інвестицій**

**Збільшення
обсягів торгівлі**

Зобов'язання цього типу безумовно юридично обов'язкові. Проте, оскільки Угода не встановлює негативних наслідків їхнього порушення, то їхнє виконання залежить радше від одностороннього бажання України, яка сама визначає обсяг, глибину і темпи здійснення наближення свого законодавства. Інколи Угода про асоціацію навіть не встановлює конкретних строків.

Першу модель використовують переважно в межах Розділу V Угоди про асоціацію, присвяченому секторальній економічній співпраці.

Отже, за загальним правилом наближення законодавства здійснюється через прийняття нових законів Верховною Радою України, або через прийняття підзаконних актів Урядом, які змінюють чинне українське законодавство або ж ухвалюють нові норми. Відповідно, ключова роль у наближенні законодавства належить Верховній Раді, яка приймає закони та формує Кабінет Міністрів.

Натомість друга модель характерна для розділу IV Угоди про асоціацію, якою створено Зону вільної торгівлі. За цією моделлю наближення законодавства Україною прямо визначене як передумова подальшого зняття бар'єрів у торгівлі між Сторонами Угоди. Лише повне виконання зобов'язань Україною з наближення свого законодавства дозволяє Сторонам перейти до реалізації запланованих в Угоді домовленостей про доступ до ринку та відкриття ринку.

Ця друга модель наближення законодавства в Угоді визначена як нормативно-правове наближення (анг. – regulatory approximation).

Проте в цьому випадку термінологія українського тексту не завжди послідовна: в Угоді також можна зустріти терміни «нормативно-правова апроксимація» і «регуляторна адаптація».

У статті 322 Угоди про асоціацію прямо вказані дев'ять сфер, в яких застосовано модель нормативно-правового наближення.

1. Технічні бар'єри у торгівлі	(глава 3)
2. Санітарні та фітосанітарні заходи	(глава 4)
3. Митні питання та сприяння торгівлі	(глава 5)
4. Поштові та кур'єрські послуги	} (глава 6)
5. Телекомунікаційні послуги	
6. Фінансові послуги	
7. Послуги міжнародного морського транспорту	} (глава 8)
8. Державні закупівлі	
9. Конкуренція	

Нормативно-правове наближення характеризується такими рисами:

наближене українське законодавство повинне в повному обсязі і максимально точно узгоджуватися з відповідним законодавством ЄС.

Україна повинна забезпечити ефективне застосування наближеного законодавства на практиці та реформувати діяльність регуляторних органів у відповідній сфері.

Україна повинна оперативно реагувати на зміни в законодавстві ЄС і вносити їх в уже наближене законодавство.

остаточна позитивна оцінка відповідності наближеного законодавства праву ЄС залежить від Європейського Союзу. Для цього в Україні діють моніторингові та оціночні місії галузевих експертів ЄС, які і надають свої висновки.

Здійснення нормативно-правового наближення особливо чітко і детально врегульовано для торгівлі послугами в чотирьох сферах, визначених у главі 6 розділу IV Угоди про асоціацію. Це зроблено в спеціальному Додатку XVII до Угоди, який має назву «Нормативно-правове наближення». Потреба в такій деталізації викликана тим, що Угода про асоціацію передбачає можливість створення спільних ринків торгівлі цими послугами між Україною та ЄС. Тобто йдеться про повну лібералізацію торгівлі послугами між Україною та ЄС у цих сферах і повноцінну інтеграцію України до внутрішнього ринку ЄС.